

Τι να κάνουμε όταν ο κόσμος καίγεται

English title: *What to Do when the World is On Fire* (blog – 24 September / Σεπτεμβρίου 2020)

Της / written by: Henry Coleman – Project Coordinator, Local Futures
Translated by: Erato Triantafyllidi

Τον Δεκέμβριο του 2019, η φίλη μου η Κιτ μας πήγε με τη σύντροφό μου στο μέρος που μεγάλωσε, στην μακρινή Κοιλιάδα Τόρα, στα δασωμένα παρθένα υψώματα της Μεγάλης Οροσειράς που ορίζει την Ανατολική Αυστραλία. Καθώς κατηφορίζαμε το Ντάρκγουντ, μονόδρομος για την Τόρα, η Κιτ μας έλεγε ιστορίες για πλημμύρες και σπίτια γεμάτα μούχλα, Χριστούγεννα μέσα σε γούρνες για κολύμπι, και συλλογή μανιταριών μέσα στη βροχή. Μας έδειχνε τα σημεία όπου κανονικά θα μπορούσες να διακρίνεις τις αδρές γραμμές του φαραγγιού Ντορίγκο, ενός από τα λίγα τελευταία οχυρά του προκατακλυσμιαίου τροπικού δάσους Γκοντγουανάν.

Όμως τον Δεκέμβριο του 2019, το φαράγγι Ντορίγκο, μαζί με όλο το νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας, ήταν τυλιγμένο στον πυκνό καπνό της χειρότερης εποχικής δασικής πυρκαγιάς που γνώρισε ποτέ. Καίγονταν δάση τροπικά που ποτέ ως τότε δεν είχαν αντικρίσει φλόγες, και ο όρος ‘γιγαντοπυρκαγιές’ ήρθε να παγιωθεί ξαφνικά μέσα στο καθημερινό λεξιλόγιο.

Ας είναι – βρισκόμασταν σ’ ένα από τα πιο βρεγμένα μέρη όλης της ηπείρου, βέβαιοι ότι μας περίμεναν ακόμη πολλές ευκαιρίες για κολύμπι, φυσικές ομορφιές για να τις χαρούμε και γαλήνη για να την απολαύσουμε.

Μέσα στο κόκκινο φως του δειλινού, σταθήκαμε να ρωτήσουμε ένα γέρο αγρότη τον δρόμο για κανένα χώρο κατασκήνωσης. Εκείνος άνοιξε την πύλη της μάντρας των γελαδιών του, πλάι στο ποτάμι, και μας προσκάλεσε να στήσουμε εκεί τη σκηνή μας! Ένωσα συγκινημένος που υπήρχε ακόμα τέτοια γενναιοδωρία και τέτοια εμπιστοσύνη απέναντι στον ξένο –τουλάχιστον βγαίνοντας από τις μεγάλες πόλεις.

Παρά τη βροχή από μαυρισμένα φύλλα και λουρίδες από καμμένα φλούδια των δένδρων, που έριχνε κατά πάνω μας το βαρύ μπλαβοκίτρινο σύννεφο καπνού που κάλυπτε τον ουρανό, περάσαμε όμορφα μέσα σ’ εκείνη τη μάντρα –μαγειρεύοντας το δείπνο μας, ψάχνοντας μήπως δούμε κανένα πλατύποδα στο ποτάμι και λέγοντας ιστορίες μέσα στο αντίσκηνο το σούρουπο.

Σε μια στιγμή, η καρδιά μας σταμάτησε, βλέποντας μες από την κουνουπιέρα την πορτοκαλιά λάμψη στον ορίζοντα να φουντώνει ξαφνικά και να τινάζει στον

ουρανό μια στήλη από μαβιές φλόγες. Ακούγαμε το βουητό της φωτιάς που μέσα σε δευτερόλεπτα καταβρόχθισε όλο λύσσα ολόκληρη την πλαγιά στα νοτιοδυτικά. Μη έχοντας άλλη επιλογή, μαζέψαμε βιαστικά τις σκηνές μας και πήραμε τον δρόμο κατά τον ωκεανό. Ποτέ δεν θα ξεχάσω την καταλυτική αίσθηση απελπισίας και έσχατης αδυναμίας που με κυρίευε καθώς αποχαιρετούσα τον γενναϊόδωρο γέρο αγρότη, που προτίμησε να μείνει και να υπερασπιστεί το σπιτικό του.

Σαν λάτρη της Φύσης και παρατηρητή πουλιών μια ζωή, αυτή η αίσθηση απηχούσε μέσα μου μιαν ακόμα πιο μεγάλη απελπισία: Ο πλανήτης μας και η πολύχρωμη ποικιλία των ειδών του μου έχουν δώσει τόσα πολλά – μου εξασφάλισαν τόσο άφθονη τροφή για το σώμα, το μυαλό και το πνεύμα. Κι ωστόσο, μπροστά στην ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή, εγώ δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο απ' το να πανικοβάλλομαι και να τον κοιτάζω να χάνεται μέσα στις φλόγες μες από τον καθρέφτη του αυτοκινήτου μου;

Δυστυχώς, αυτή η ιστορία δεν αναφέρεται μόνο στην Αυστραλία. Το 2020, η Σιβηρία, η Ινδονησία, η Βραζιλία και η Αργεντινή βίωσαν τις *χειρότερες δασικές πυρκαγιές σε διάστημα δεκαετιών*, ενώ οι δυτικές ΗΠΑ βρίσκονται αυτή την ώρα στο έλεος μιας χωρίς προηγούμενο πύρινης κολάσεως. Η καρδιά μου είναι κοντά σ' όλα εκείνα τα αναρίθμητα ανθρώπινα και μη ανθρώπινα όντα που έχασαν τις εστίες τους και την ζωή τους.

Είναι, ακόμα, κοντά σ' όλους τους νέους του κόσμου που φοβούνται δικαιολογημένα για το μέλλον τους. Το 2018, η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή μας πληροφόρησε ότι δεν μας απομένουν παρά δώδεκα μόλις χρόνια για να περιορίσουμε την κλιματική αλλαγή, προκειμένου να αποφύγουμε μιαν ανείπωτη καταστροφή. Σαν νέοι άνθρωποι, πώς θα μπορέσουμε να ανταποκριθούμε σ' αυτό το ενδεχόμενο, διατηρώντας ταυτόχρονα μέσα μας αρκετή ελπίδα ώστε να εργαστούμε για την αποτροπή αυτής της προοπτικής; Η νέα πραγματικότητα των μεγαλοπυρκαγιών αναγκάζει τώρα το ταίρι μου κι εμένα να ξανασκεφτούμε το ζήτημα του κοινού μας ονείρου να μετακομίσουμε στο ύπαιθρο και να χτίσουμε ένα σπιτάκι – μήπως είναι επιπόλαιη αυτή τη στιγμή η απόφαση να εγκαταλείψουμε την τσιμεντένια ασφάλεια που μας εξασφαλίζει η πόλη, και να ζήσουμε τη ζωή μας στην Φύση; Για άλλους, όπως ο αγρότης της Κοιλιάδας Τώρα (και μαζί η υπόλοιπη μισή, αγροτική ανθρωπότητα) η απόφαση να μείνουν στον τόπο τους και να κρατήσουν τον αλληλένδετο με τη γη τρόπο ζωής τους είναι τάχα επιπόλαιη και γι' αυτούς; Θα έπρεπε μήπως να αποδεχθούμε όλοι τη μοίρα μιας καθολικής αστικοποίησης, γυρνώντας την πλάτη σ' ένα κόσμο που καίγεται, προς χάριν της κλιματικά ελεγχόμενης «έξυπνης πόλης»;

Οι περισσότεροι επιχειρηματικοί ηγέτες παγκόσμιας εμβέλειας δεν θα δίσταζαν να απαντήσουν μ' ένα εμφαντικό 'ναι' στο ερώτημα αυτό. Στο κάτω κάτω, πολλοί από αυτούς πιστεύουν απροκάλυπτα ότι προορισμός του είδους μας είναι να ζήσουμε στην επικράτεια των ρομπότ, του διαδικτύου, των διαστημοπλοίων και των

υπερσύγχρονων μεγαλουπόλεων, και όχι στο βασίλειο των δασών, των μικρών αγροκτημάτων, με τα κοάλα και τις ποταμίσιες γούρνες για κολύμπι. Στις φαντασιώσεις του Ρέν Κούρτσβαϊλ της Γκουγκλ, η τροφή μας θα προέρχεται από «κάθετα κτίρια ελεγχόμενα δια τεχνητής νοημοσύνης» και θα περιλαμβάνει «εργαστηριακά κλωνοποιημένο κρέας». Κατά την όχι και τόσο ταπεινή γνώμη του Έλον Μασκ της Τέσλα, η οικοδόμηση μιας πόλης στον Άρη είναι «ο κρίσιμος παράγων για την μέγιστη παράταση της ζωής της ανθρωπότητας», εφ' όσον μάλιστα οι πόλεις της Γης θα χρειάζονται «30 στρώματα από υπόγειες στοές» προκειμένου να επιτευχθεί κάποια αποσυμφόρηση.

Αλλά δεν είναι μόνο οι τιτάνες της τεχνολογίας εκείνοι που ζωγραφίζουν αυτού του είδους το μελλοντικό όραμα. Μεγάλο μέρος του περιβαλλοντικού κινήματος συμφωνεί μαζί τους. Με την αφελή πεποίθηση ότι η ανθρωπότητα έχει ανάγκη να καταναλώνει ακόμα περισσότερη ενέργεια, αυτοί προωθούν διάφορα πακέτα «Πράσινων» πολιτικών και προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που θα φορτώνουν εύφορα χώματα με φωτοβολταϊκά συστήματα και θα τσιμεντώνουν βουνοκορφές για να στηθούν ανεμογεννήτριες. **Οι κυβερνήσεις μας επενδύουν** σε τεράστιες, ενεργειακά αδηφάγες τεχνολογίες για να αντλούν άνθρακα από την ατμόσφαιρα, ενώ οι γεωμηχανικοί προτείνουν τον αποχρωματισμό της στρατόσφαιρας με διοξείδιο του θείου ώστε να αντανακλά το υπέρυθρο φως πέρα από την Γη. Εκπρόσωποι των περιβαλλοντιστών προωθούν τα εργαστηριακά καλλιεργημένα τρόφιμα ως λύση του εφιάλητη της βιομηχανικής γεωργίας. Διάφορες καλούμενες 'προοδευτικές' ομάδες προβληματισμού **οραματίζονται ένα κλιματικά διαταραγμένο κόσμο**, όπου η ανθρωπότητα έχει «προσαρμοστεί» μετακινούμενη σε πολικά γεωγραφικά πλάτη και κτίζοντας μεγαλουπόλεις με πληθυσμό 2,5 φορές πυκνότερο από τη Μανίλα (την σημερινή πιο πυκνοκατοικημένη μητρόπολη), εισάγοντας ταυτόχρονα ενέργεια και πρώτες ύλες από τις εγκαταλελειμμένες τροπικές και υποτροπικές περιοχές.

Θερμοπαρακαλώ όλους τους νέους ακτιβιστές συν-εραστές μου της φύσης να απορρίψουν συνειδητά –και συλλήβδην- αυτό το κατευθυνόμενο από μεγάλες επιχειρήσεις τεχνο-παγκοσμιοποίητο μέλλον που τώρα επιχειρούν να μας πουλήσουν. Αυτού του είδους οι προτάσεις αντιπροσωπεύουν ακόμα μια προέκταση της απλουστευτικής σκέψης και της επιστημονικής ύβρεως που αρχικά ήρθε να δικαιολογήσει την εκμετάλλευση της βιοσφαίρας – είναι αυτό ακριβώς που μας οδήγησε από μιας αρχής στο τωρινό χάος. Οι βασισμένες στην τεχνολογία «λύσεις» **επίσης αποτυγχάνουν** να περιορίσουν τις εκπομπές άνθρακα και **την μη βιώσιμη κατανάλωση**, όταν μάλιστα για τη λειτουργία τους καταβροχθίζουν περισσότερους φυσικούς πόρους και βλάπτουν περισσότερα οικοσυστήματα. Επί πλέον, κατά βάση υποστηρίζουν την διαιώνιση με κάθε μέσο μιας τερατώδους παγκόσμιας οικονομίας που δεν μπορεί να εξυπηρετήσει καν την δική μας ευημερία, πόσο μάλλον εκείνη των ζώων και των οικοσυστημάτων που αγαπάμε.

Έχουμε δει ήδη πώς **η οικονομική παγκοσμιοποίηση υπονομεύει τα μέσα βιοπορισμού** και ενθαρρύνει την ανταγωνισμό για όλο και πιο δυσεύρετες θέσεις

εργασίας, ενώ εκμεταλλεύεται εργαζόμενους και φυσικούς πόρους. Έχουμε νιώσει την κατάθλιψη και το άγχος που προκαλεί, καθώς κουρελιάζει τον κοινοτικό ιστό και μας πιέζει να είμαστε ανταγωνιστές στο σχολείο και στη δουλειά μας. Έχουμε εξοργιστεί με τον τρόπο που δημιουργεί τεράστιον πλούτο για τους λίγους σε βάρος των πολλών, και διακονίζει τις βαθιές φυλετικές, πολιτισμικές και οικονομικές αδικίες που είναι εμπεδωμένες στις αποικιοκρατικές ρίζες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Έχουμε αισθανθεί το κενό του καταναλωτικού τρόπου ζωής, έχουμε υποφέρει τις σοβαρές επιπτώσεις επί της υγείας από τις εξαρτήσεις στις οποίες μας παγιδεύει, και βιώσει την απομόνωση και την αλληλοεξόντωση της ζωής μας μέσα στις μεγάλες πόλεις.

Πρέπει να ξεπεράσουμε την σοβαρή πλάνη ότι τάχα ο βιομηχανικός εκσυγχρονισμός είναι μονόδρομος. Το τοξικό μίγμα της εταιρικής παγκοσμιοποίησης, της ανάπτυξης της υψηλής τεχνολογίας και της αστικοποίησης δεν είναι αναπόφευκτο, και δεν μπορεί να προσφέρει καμία ουσιαστική λύση στις κρίσεις που το ίδιο έχει δημιουργήσει.

Οπότε τι να κάνουμε;

Να μετακομίσουμε στην ύπαιθρο, να καταπολεμήσουμε τη φωτιά και να παρακαλάμε να μη γίνουμε κι εμείς ολοκαύτωμα;

Όχι ακριβώς. Εμείς θα πρέπει να παρακάμψουμε την αντίδραση της «καταπολέμησης»: την αντίδραση δηλαδή που έκανε τις αυστραλιανές αρχές να βομβαρδίσουν τα δάση με χιλιάδες τόνους τοξικών υλικών για την επιβράδυνση της φλόγας και χιλιάδες γαλόνια θαλασσινού νερού το περασμένο καλοκαίρι. Αυτό ήρθε να προσθέσει και την ύβρη πάνω στη ζημιά, δηλητηριάζοντας τους ήδη ευάλωτους δρόμους διαφυγής των υδάτων, την οικολογία και τις κοινότητες των ανθρώπων της περιοχής. Όχι – δεν μπορούμε να επενδύσουμε απλώς σε περισσότερες μηχανές, τεχνολογήματα και έργα υποδομής μεγάλης κλίμακας για την καταπολέμηση της Φύσης.

Εδώ χρειάζεται μια πολύ διαφορετική αντίδραση – ολιστική, συστημική, δημιουργική, και που να δρα πραγματικά πλάι πλάι με τις φυσικές διεργασίες, κι όχι ενάντια σ' αυτές. Καλούμαστε να αφυπνισθούμε στο δυναμικό της ανθρωπότητας να θεραπεύσει την Γη: να αποκαταστήσει τα οικοσυστήματά της, να αναδομήσει τα εδάφη της, να συγκρατήσει τα ύδατα και να ελαττώσει τον άνθρακα.

Αυτό σημαίνει να ξεπεράσουμε την μυωπική ιδέα πως η ανθρωπότητα δεν μπορεί να αφήσει παρά μόνο καταστροφικό χνάρι πάνω στην Γη – ιδέα που με κατέθλιβε και με παρέλυε στα εφηβικά μου χρόνια, και που εξακολουθεί να βασανίζει πάρα

πολλούς εραστές της Φύσης. Ας ανοίξουμε τα μάτια μας στην πλειοψηφία των πολιτισμών του ανθρώπου – περιλαμβάνοντας, και κυρίως, εκείνους των ιθαγενών της Αυστραλίας – που έχουν με επιμονή εμπλουτίσει την βιόσφαιρα. Όπως αποκαλύπτουν βιβλία ριζοσπαστικά, όπως *Το Σκούρο Εμού* και *Η Χώρα της Φωτιάς*, οι αυτόχθονες λαοί βελτίωναν την οικολογική υγεία επί χιλιετίες, παρατηρώντας και αφουγκραζόμενοι τα οικοσυστήματα μέσα στα οποία ζουν, και μεταβάλλοντάς τα με την καλλιέργεια μικρής κλίμακας και με την κατά τον κάθε τόπο ευαίσθητοποιημένη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Θεμελιώδη στοιχεία της βαθιάς οικολογικής σοφίας των ιθαγενών πολιτισμών είναι οι τοπικές, βασισμένες στη γη οικονομίες, όπου η ανθρώπινη ευημερία συνδέεται άμεσα με την τοπική οικολογική αφθονία. Συνδέοντας κι εμείς δικές μας οικονομίες με τον κάθε τόπο μέσα στον σύγχρονο κόσμο, μπορούμε να επανεπεδώσουμε την οικονομία πάνω στην οικολογία. Μπορούμε να θέσουμε τους πόρους μας (περιλαμβανομένης και της τεχνολογικής μας ιδιοφυΐας) επί το έργο της μεγιστοποίησης της οικολογικής αναγέννησης καλύπτοντας ταυτόχρονα όλες τις ανάγκες των επιτόπιων κοινοτήτων. Ο *χόμο σάπιενς* μπορεί να ξαναγίνει θεράπων της Γης.

Συστημική εντοπιότητα = εκτεταμένη αναγέννηση

Απ' όσο θυμάμαι, προσωπικά αναζητούσα πάντα κάποια μετά γνώσεως ελπίδα εν όψει της οικολογικής κρίσης. Οδηγός στο ταξίδι μου ήταν η συγγραφέας, υπέρμαχος του περιβάλλοντος και εναλλακτική οικονομολόγος Έλενα Νόρμπεργκ-Χοτζ και η οργάνωσή της **Local Futures**, της οποίας το ντοκυμαντέρ *«Η Οικονομική Επιστήμη της Ευτυχίας»* με λύτρωσε από την παραλυτική ιδέα ότι η ανθρώπινη ευπορία και η οικολογική ευημερία συνιστούν ξεχωριστούς, αλληλο-αποκλειόμενους στόχους. Μου εξήγησε πώς η εντοπιότητα συνιστά την «πολλαπλασιαστική λύση» που αναδομεί στενές, αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, και μεταξύ ανθρώπων και οικοσυστημάτων.

Το να καθιστούμε εντόπια τα τροφικά μας συστήματα, είναι, μάλιστα, η μοναδική πιο λογική λύση απέναντι στην κλιματική κατάρρευση. Μεγάλες προσδοκίες, θα πείτε; Επιτρέψτε μου να συνεχίσω.

Οι περισσότεροι περιβαλλοντολόγοι γνωρίζουν ως γεγονός ότι οι τρέχουσες αγροτικές πρακτικές είναι καταστροφικές σε πολλά επίπεδα. Μέσα στο παγκοσμιοποιημένο τροφικό σύστημα, τεράστιες ποσότητες πανομοιότυπων αγαθών καλλιεργούνται σε απέραντες, εντατικές από άποψη πόρων και χημικών, μονοκαλλιέργειες, με τη χρήση αγροτικών μηχανημάτων που αδηφάγα καταναλώνουν ορυκτά καύσιμα. Τα ζώα εκτρέφονται μέσα σε ιδιαίτερα τοξικές και ρυπαίνουσες εργοστασιακές φάρμες. Οι σοδειές στέλνονται και επιστρέφουν αεροπορικά ανά τον κόσμο, απλώς για να υποστούν επεξεργασία, να

συσκευασθούν και να πουληθούν. Εδάφη αφήνονται χέρσα και νεκρά, ευάλωτα στην διάβρωση του αέρα και της βροχής. Οι αγρότες και οι εργάτες της γης υποβάλλονται σε συνθήκες που συνιστούν σύγχρονη δουλεία. Με λίγα λόγια, αυτό το τροφικό σύστημα είναι σήμερα υπεύθυνο για το μισό σχεδόν των συνολικών ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, καθώς επίσης και για μια τεράστια καταστροφή των δασών, υποβάθμιση του εδάφους, κατανάλωση των υδάτων και απώλεια της βιοποικιλότητας.

Η εντοπιότητα μας απαλλάσσει από αυτή την παράνοια. Εφαρμόζοντάς την, δίνουμε προτεραιότητα στην παραγωγή μιας ποικιλίας τροφίμων, ινών και φαρμάκων για τις τοπικές αγορές, προκαλώντας μια *συγκλονιστική αύξηση στην αγροτική βιοποικιλότητα*. Τα αγροκτήματα έρχονται να λειτουργήσουν ως φυσικά οικοσυστήματα, επιστρέφοντας οργανικές ύλες στο έδαφος και ενισχύοντας έτσι την δυνατότητά του για δέσμευση του άνθρακα. Διάφορες *προκαταρκτικές μελέτες* δείχνουν ότι, αν εγκαθιδρυθούν στην καλλιεργήσιμη και κτηνοτροφική γη όλου του κόσμου, αγροτικά συστήματα αυτού του είδους, θα μπορούσαν να απορροφήσουν το 100% των τρεχουσών παγκόσμιων εκπομπών άνθρακα, παράγοντας ταυτόχρονα *πολλαπλάσια (ορισμένες μελέτες δείχνουν μέχρι και εικοσαπλάσια) ποσότητα τροφής ανά στρέμμα*.

Και τα οφέλη προχωρούν πολύ πέρα από την υποχώρηση του άνθρακα. Ο αγροοικολογικές τεχνικές καλλιέργειας επαναφέρουν την γη στην ζωή. Παρακολουθείστε την ομιλία του [Allan Savory](#) για να δείτε πόσο η αναγεννητική βοσκή γελαδιών και αιγοπροβάτων πρασίνισε μεγάλες ζώνες εδαφών υπό ερημοποίηση στην Αφρική, ή *αυτό το βίντεο* για το πώς επανέφερε κάποια είδη υπό εξαφάνιση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ή πάλι ερευνήστε την ιστορία του [Ernst Götsch](#) στην Βραζιλία, που μπόρεσε να ξαναζωντανέψει δεκατέσσαρες στερεμένες πηγές, να αναδασώσει εκατοντάδες εκτάρια, και να προκαλέσει περισσότερες βροχές και δροσερότερες θερμοκρασίες στην μικρή περιοχή του, μιμούμενος την οικολογική διαδοχή των συνθηκών του περιβάλλοντος δάσους, και παράγοντας ταυτόχρονα άφθονη τροφή και ξυλεία.

Πώς μπορεί η καλλιέργεια να επηρεάζει την βροχόπτωση; Η αυξημένη δένδροκάλυψη στα αγροκτήματα ποικίλης καλλιέργειας μπορεί να *προκαλέσει τον σχηματισμό νεφών και να ενισχύσει την φορά των ανέμων* που φέρνουν την βροχή. Επίσης η αναδόμηση του εδάφους το καθιστά ένα είδος σπόγγου για το νερό, που επιτρέπει στη βροχή να διεισδύσει και να αναπληρώσει τα υπόγεια ύδατα, παρέχοντας την υγρασία που απαιτεί η βλάστηση. Πολλά μικρά αγροκτήματα, μάλιστα, κατασκευάζουν *συστήματα συγκράτησης του νερού*, όπως για παράδειγμα κάποιες τεχνητές λιμνούλες υπό κοινοτική διαχείριση, βάλτους και λασπότοπους, που ανατροφοδοτούν τα υπόγεια ύδατα ενώ συντηρούν ποτάμια και πηγές. Δεν θα έπρεπε να υποτιμούμε την σημασία αυτών των αποτελεσμάτων, ειδικά αφού τα αποξηραμένα εδάφη και υπόγειες πηγές (ακόμη μια φορά σε μεγάλο βαθμό χάρη στην βιομηχανική παγκοσμιοποιημένη καλλιέργεια)

αποτέλεσαν μια **κεντρική συνθήκη** για τις δίχως προηγούμενο εποχικές πυρκαγιές που ξέσπασαν τόσο στην Αυστραλία όσο και **στις ΗΠΑ**.

Υπάρχουν και άλλες αρκετές μορφές αποκατάστασης και εξασφάλισης αντοχής που μπορούν να χαρίσουν οι άνθρωποι στα εδάφη που τους περιβάλλουν. Έμπειρος γνώστης της παραδοσιακής τεχνικής της φωτιάς, ο Βίκτωρ Στέφενσεν στο έργο του *Χώρα της Φωτιάς* εξηγεί πώς οι ιθαγενείς θεματοφύλακες αυτής της ηπείρου [Αυστραλίας] έχουν εργασθεί με τη φωτιά επί πολλές χιλιάδες χρόνια, τόσο για να προστατεύσουν από τις πυρκαγιές όσο και για να ενισχύσουν τα οικοσυστήματα. (Κι πάλι, το ίδιο ίσχυσε και **στην Βόρεια Αμερική**, όπου οι άνθρωποι των Πρώτων Εθνών εργάζονταν επίσης με τη φωτιά και για τους δυο αυτούς στόχους.) Καίνε τους ξηρούς θάμνους, βοτάνια, χορτάρι και πεσμένα φύλλα ώστε να δώσουν χώρο στα νεαρά βλαστάρια να ξεμυτίσουν και στους σπόρους να βλαστήσουν. Καίνε αργά, μεθοδικά, χαμηλά και σταδιακά (επιτρέποντας στα ζώα να ξεφύγουν), προσέχοντας να μη βλάψουν την σκεπή που σχηματίζουν τα ψηλά κλαδιά και φυλλώματα. Ακολουθούν την βαθειά, πατροπαράδοτη γνώση της γης προκειμένου να επιλέξουν τον σωστό κάθε φορά χρόνο και τόπο της φωτιάς, αποφεύγοντας την εποχή της αναπαραγωγής των πουλιών που γεννούν στο χώμα και της καρποφορίας των βασικών πηγών τροφής. Αυτή είναι μια προσέγγιση χειρωνακτική, που στοχεύει όχι μόνο στην προστασία των ανθρώπων αλλά και στην αύξηση της βιοποικιλότητας και της ζωογόνου ικανότητας ολόκληρων οικοσυστημάτων.

Επιτρέψτε μου να τονίσω γιατί το ευρύτερο πλαίσιο της οικονομικής εντοπιότητας έχει τόσο μεγάλη σημασία για την αναγκαία επανάσταση στην καλλιέργεια και την διαχείριση των φυσικών πόρων: όλες αυτές οι μέθοδοι πρέπει να εφαρμόζονται σε μικρή κλίμακα, με αργό ρυθμό, και με προσεκτικό χειρισμό από ανθρώπινα χέρια. Τα χωράφια ποικίλης καλλιέργειας δεν μπορούν να σπείρονται ούτε να συγκομίζονται από τυφλά μηχανήματα τυποποίησης –απαιτούν την επιμελή φροντίδα και την ευαίσθητη καλλιέργεια που μόνο τα ανθρώπινα χέρια είναι σε θέση να προσφέρουν. Κατ' αναλογία, μέθοδοι όπως η παραδοσιακή διαχείριση της φωτιάς απαιτούν περισσότερο χρόνο –περισσότερα χέρια και μάτια ανά στρέμμα. Η οικονομική εντοπιότητα συνιστά ένα δομικό τρόπο ενθάρρυνσης και αναζωογόνησης αυτού του είδους της χειρωνακτικής αγροτικής δραστηριότητας σε μικρή κλίμακα, με κέντρο την κοινότητα, στα μέλη της οποίας εξασφαλίζει δημιουργική και ανταποδοτική εργασία.

Ο συνεκτικός ιστός των τοπικών κοινοτήτων είναι, καθεαυτός, μια μορφή κοινωνικής και οικολογικής αντοχής –μια δύναμη που μπορεί να κινητοποιείται για την προστασία από τις φυσικές καταστροφές. Στην περιοχή Νίμπιν της βορειοανατολικής Νέας Νότιας Ουαλίας (κέντρο οργανωμένης εγκατάστασης ιθαγενών κοινοτήτων), η φωτιά στο όρος Νάρντι απείλησε πολλές κατοικίες και πυρπόλησε θύλακες του τροπικού δάσους Γκοντβάναν που ανήκει στην Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά. Η φωτιά όμως περιορίστηκε χάρη σε μίαν αυτόκλητη

ομάδα ντόπιων οικο-χωρικών, μελών συνεταιρισμών και αγροτών, τιτλοφορούμενη 'οι Υπερασπιστές της Κοινότητας'.

«Χωρίς την δική τους δουλειά [των Υπερασπιστών της Κοινότητας] δεν θα μπορούσαμε να περιορίσουμε αυτήν τη φωτιά» δήλωσε ένας αξιωματικός του πυροσβεστικού σώματος. «Έπρεπε να τους έβλεπες, πώς μπήκανε μπροστά, έτσι που όλοι εμείς οι ένστολοι τα χάσαμε τελείως,» δήλωσε με θαυμασμό ο αξιωματικός, τονίζοντας: «αυτές οι κοινότητες είναι ήδη κοινότητες αποφασισμένες. Υπάρχει σ' αυτές ήδη αυτή η υφή. Δεν φαντάζομαι πάντως πώς θα μπορούσε κάτι τέτοιο να συμβεί σε άλλη περιοχή, με κτήματα νοικιασμένα από ιδιώτες, που δεν ξέρουνε καν ποιος είναι ο γείτονάς τους.»

Το βασικό κομμάτι του Παζλ

'Μετριασμός', 'προσαρμογή', 'ανθεκτικότητα' και 'αναγέννηση' – έχουν γίνει λέξεις κλειδιά στο περιβαλλοντικό κίνημα, και συναντώνται όλο και περισσότερο στις συζητήσεις περί εφαρμοστέων πολιτικών. Όμως το βασικό κομμάτι του παζλ πολύ συχνά λησμονιέται όλως διόλου: η οποιαδήποτε αυθεντική λύση για το κλίμα απαιτεί περισσότερα χέρια στη γη.

Αυτό δεν σημαίνει πως εσείς κι εγώ οφείλουμε να παρατήσουμε τη δουλειά μας, να εγκαταλείψουμε τον κοινωνικό μας κύκλο και να πάμε να εγκατασταθούμε στη μέση του αγροτικού πουθενά για να φυτεύουμε δέντρα και να καλλιεργούμε την τροφή μας. Παρ' όλο που υπάρχουν πράγματι **αμέτρητοι τολμηροί νέοι άνθρωποι που κάνουν αυτό** το είδος πρωτοπόρου έργου, έχουμε πραγματικά ανάγκη από πλαίσια πολιτικής που να διευκολύνουν την εντοπιότητα ώστε να μην αποτελεί αυτή ένα μονίμως ανηφορικό αγώνα. Κι αυτό σημαίνει πολιτικές που:

- Να κάνουν τα ντόπια τρόφιμα, ρούχα, και οικοδομικά υλικά φθηνότερα και περισσότερο προσιτά από τα παραγόμενα στην άλλη άκρη του κόσμου,
- Να ξαναζωντανεύουν την ζωή σε μικρότερες πόλεις και κώμες παρέχοντας καλής ποιότητας θέσεις εργασίας, ενδιαφέρουσα εκπαίδευση και καλλιεργητικές ευκαιρίες,
- Να ελαττώνουν τις αποστάσεις μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή όπου είναι εφικτό, ώστε να επιτρέπουν την άνθιση πιο διαφανών, περισσότερο υπόλογων και δημοκρατικών οικονομιών,
- Να ενθαρρύνουν την ποικίλη και σε μικρή κλίμακα παραγωγή για τις τοπικές αγορές, αντί της εμπορευματικής παραγωγής μεγάλης κλίμακας προς εξαγωγή.

Θα μπορούσαμε να στηρίζουμε την αναδόμηση τοπικών, ποικίλων οικονομιών στις αγροτικές περιοχές, συνδέοντας ταυτόχρονα τις πόλεις με παραγωγούς της περιφέρειάς τους για βασικά αγαθά. Θα μπορούσαμε να σταματήσουμε την

στήριξη παγκοσμιοποιημένων παραγωγικών σχημάτων υπό ανεξέλεγκτη εταιρική διαχείριση, και να αρχίσουμε να επενδύουμε σε μικρότερες επιχειρήσεις που είναι δομικά ικανές να προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες, να μετέχουν σε κυκλικές οικονομίες και να σέβονται τις κοινοτικές σχέσεις. Αυτό θα σήμαινε την ανακατεύθυνση των οικονομικών επιδοτήσεων, φόρων και ρυθμίσεων από την στήριξη της ενέργειας και της τεχνολογίας προς την μέριμνα υπέρ της εργασίας. Για παράδειγμα:

- Αντί να ξοδεύουμε δεκάδες εκατομμύρια από τα χρήματα των φορολογουμένων στην ενοικίαση πελώριων αεροσκαφών από ξένες εταιρείες για τις ρίψεις νερού, θα μπορούσαμε να απασχολούμε ανθρώπους για να εφαρμόζουν παραδοσιακούς τρόπους καύσης υπό την επίβλεψη ιθαγενών εμπειρογνομώνων.
- Με τα μισά λεφτά που επιδοτούν σήμερα την Μεγαλοκαλλιέργεια, θα μπορούσαμε να στηρίζουμε τους μικροκαλλιεργητές να μεταστρέφονται σε αναγεννητικές πρακτικές, και να χρηματοδοτούμε την εγκαθίδρυση πολύ περισσότερων μικρών καλλιεργειών.
- Αντί να ρίχνουμε χρήματα στην υποδομή ενός όλο και πιο παγκοσμιοποιημένου εμπορίου, θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε τις τοπικές αλυσίδες εφοδιασμού και να αναδομήσουμε την πολύ ελαφρότερη υποδομή που χρειάζεται για τις τοπικές αγορές και τις μικρές επιχειρήσεις – σιδηρόδρομους, ταχυδρομεία, δημόσιους χώρους αγοράς.
- Αντί να υπογράφουμε συνθήκες «ελευθέρου εμπορίου» που δίνουν στις πολυεθνικές ακόμα περισσότερη ελευθερία να κάνουν ό,τι τους αρέσει, θα μπορούσαμε να τους επιβάλλουμε κανονισμούς, περικόπτοντας ταυτόχρονα την περισσή γραφειοκρατία που πολύ συχνά στραγγαλίζει τους μικρότερους παίκτες και τα κοινοτικά σχέδια.

Μόλις πριν ένα δυο χρόνια, η ιδέα και μόνο μιας αλλαγής πολιτικής θα είχε απωθήσει πολλούς (ιδίως τους νεότερους ανθρώπους). Εκείνο τον καιρό, τα κύρια συνθήματα για την περιβαλλοντική και κοινωνική δικαιοσύνη επικεντρώνονταν ακόμη στην αλλαγή ατομικών συμπεριφορών. Όμως βρίσκω ενθαρρυντικό το γεγονός ότι βλέπω πια, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στις συνομιλίες με ανθρώπους της ηλικίας μου, πως έχει επέλθει μια στροφή στην αγορά. Τώρα χρησιμοποιούμε όλο και πιο πολύ την φαντασία μας προκειμένου να ξεπεράσουμε τα καταθλιπτικά όρια του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού και του βιομηχανικού μοντερνισμού, και συνειδητοποιούμε πως έχουμε τώρα να γυμνάσουμε έναν συλλογικό μας δημοκρατικό μυ. Περισσότερο παρά ποτέ, τώρα είμαστε έτοιμοι για την πρόκληση να αναλάβουμε την αλλαγή του συστήματος.

Προς τούτο προτείνω ότι το αμεσότερο καθήκον μας είναι να αποβλέψουμε σε ένα μέλλον δεμένο με τη γη μας, και να απαιτήσουμε την λήψη πολιτικών μέτρων για την υλοποίησή του. Φαντασθείτε: ενισχυμένες και ευαίσθητες στις ανάγκες μας κοινότητες και περισσότερες μικρές επιχειρήσεις συναντούν εδάφη που συγκρατούν τα νερά και αντέχουν στις πλημμύρες, συνειδητοποιημένη διαχείριση

των γαιών, βιοποικίλλες καλλιέργειες και ζωογόνα οικοσυστήματα. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να συνδυάζονται για να σχηματίσουν τον ιστό του μέλλοντός μας. Έναν ιστό που είναι σε θέση να μας συγκρατεί με ασφάλεια και βαθειά αισιοδοξία, έστω και απέναντι στο φάσμα της κλιματικής αλλαγής.

Αυτό προχωράει πολύ πέρα από τα όποια μέτρα ανανεωμένων μορφών ενέργειας για την τρέχουσα παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, γνωρίζουμε πως η αγάπη μας για την Φύση προχωράει πολύ βαθύτερα απ' αυτό. Αποβλέπει σε ανθρώπινες κοινωνίες ενσωματωμένες ξανά μέσα στον φυσικό κόσμο, συντηρούμενες από δάση τροφοδοσίας και ολιστικά διαχειριζόμενα οικοσυστήματα, χρήση ανανεωμένων πηγών ενέργειας μικρής κλίμακας και κοινοτικής ιδιοκτησίας. Σβύνει την γραμμή που διαχωρίζει το άγριο από το καλλιεργημένο, το ανθρώπινο από το μη ανθρώπινο, το άτομο από το σύμπαν.

Μια κατεσταλμένη ικανότητα θεραπείας

Στην διάρκεια των μηνών αφ' ότου έφθασαν επί τέλους οι βροχές κι έσβυσαν τις φωτιές, μια από τις πιο μεγάλες μου χαρές ήταν να παρατηρώ την απίστευτη αναγεννητική δύναμη των καμμένων δασών. Με το νερό στις ρίζες τους, οι μαυρισμένοι κορμοί των δένδρων, ευκαλύπτων, μπάνξια, μαύρης λεύκας και κορυμβίας γέμιζαν λαμπερά ροδί και πράσινα βλαστάρια. Φουντωτοί θάμνοι και φτέρες ξεφύτρωναν μες απ' το καψαλισμένο χώμα. Τα δάση, από σκυθρωπά νεκροταφεία, έγιναν ιδιόζοντα παλάτια χλωροφύλλης, και έβλεπες ακόμα εξωτικά πουλιά να σκαλίζουν το έδαφος καθώς σιγά σιγά ξαναζωντάνευε.

Παρηγοριέμαι στην σκέψη ότι εμείς οι άνθρωποι –ακόμα και οι επιστήμονες ανάμεσά μας- δεν μπορούμε πλήρως να καταλάβουμε την απίστευτη αναγεννητική ικανότητα του πλανήτη μας. Γι' αυτό, μπορούμε να διατηρούμε την ελπίδα ότι τα αλγεινά επιστημονικά μοντέλα και οι προβλέψεις για το μέλλον δεν δίνουν όλη την εικόνα. Πιστεύω, αν μετατρέψουμε το παγκοσμιοποιημένο οικονομικό σύστημά μας σε μια πλειάδα συστημάτων που υποστηρίζουν την χειρωνακτική καλλιέργεια και την ανανέωση των οικοσυστημάτων, και αν μεταστρέψουμε την κουλτούρα μας προς τον σεβασμό της Γης, αντί της καταδυνάστευσης της Γης, θα μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη ότι η Μητέρα Γη ίσως κινηθεί με τρόπους εκπληκτικούς ώστε να επαναφέρει την ισορροπία στο κλίμα και να στηρίξει την ζωή. Τολμώ να πω μάλιστα, η ίδια από μόνη της θέλει να το πράξει.

Αν αυτό ακούγεται απλοϊκό, θυμηθείτε πως η επιστημονική ύβρις στάθηκε πάντα ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός της οικολογίας –θαρρούσαμε ότι η Φύση ήταν μηχανική και προβλέψιμη, μπορούσε να κατατμηθεί, να προβλεφθεί και να χειραγωγηθεί. Όμως τώρα, μέχρι και η επιστήμη κινείται προς μια πιο ολιστική κατεύθυνση. Μαθαίνουμε σήμερα ότι πράγματα τόσο μικρά όπως είναι τα άτομα είναι κατά

βάση *απρόβλεπτα* – διαθέτουν μια *εγγενή ελευθερία*, κατά τον βιολόγο Ρούπερτ Σελντρέικ. Οπότε ασφαλώς το ίδιο ισχύει και για τα οικοσυστήματα, τα ωκεάνια ρεύματα και τα καιρικά συστήματα.

Οι αυτόχθονες πληθυσμοί ανά τον κόσμο μιλούν για ενσυνείδητες δυνάμεις έμφυτες στα βουνά, τα ποτάμια, τα δάση και τις θάλασσες. Άραγε απομακρυνόμενοι πέρα από τις δεινές επιστημονικές προβλέψεις περί ανεξέλεγκτων οικολογικών σπειρών θανάτου και κλιματικών ωρολογιακών βομβών, και αφιερωνόμενοι συλλογικά σε ένα πιο όμορφο μέλλον, θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε μήπως τις δυνάμεις αυτές να αφυπνισθούν; Ποτέ μας δεν κατανοήσαμε την αληθινή πολυπλοκότητα του ζωντανού κόσμου. Σκύβοντας ταπεινά σ' αυτή την επίγνωση και έχοντας πίστη στην απερίγραπτη δύναμη και πρόθεση της Μητέρας Γης να στηρίζει την ζωή, ίσως μπορέσουμε να εξαπολύσουμε ένα καταρράκτη αναγεννητικής ενέργειας που δεν τολμούμε καν να φαντασθούμε.

Υστερα από τις φωτιές, παρατήρησα με ταπεινοφροσύνη πώς μερικά δένδρα πέταξαν καινούριους βλαστούς μέσα σε μια δυο βδομάδες, τη στιγμή που άλλα του ίδιου είδους και στην ίδια περιοχή έκαναν μήνες. Η πολυπλοκότητα και η μοναδικότητα κάθε μορφής ζωής γύρω μας αποκρούει την απλουστευτική κατηγοριοποίηση – εμείς απλούστατα δεν μπορούμε να κατανοήσουμε την φύση της Φύσεως.

Εκείνο που μπορούμε να κάνουμε, ωστόσο, είναι να κηρύξουμε το κάλεσμα για μια οικονομία της ταπεινοφροσύνης. Μιας οικονομίας που να σέβεται την ποικιλία και τις δυναμικές ροές του φυσικού κόσμου, μιας οικονομίας της εντοπιότητας. Μπορούμε να εργασθούμε για να αποδομήσουμε την «αόρατη χείρα» του παγκόσμιου τεχνοοικονομικού οδοστρωτήρα, και να την κάνουμε να χαλαρώσει το σφίξιμό της γύρω από τον λαιμό της Φύσης. Κατανοώντας ταπεινά πως η Γη κατέχει ό,τι χρειάζεται η ίδια για ν' ανθίσει, μπορούμε να στρώσουμε τα χέρια μας στη δουλειά για να την ξαναφέρουμε στη ζωή.

Αν τα κάνουμε αυτά, θα μπορούμε να πιστεύουμε σε ένα μέλλον θαλερών δασών, τρεχόμενων ποταμών, ποικιλίας ειδών και σταθερού κλίματος. Μπορούμε να πιστεύουμε σε έναν κόσμο χωρίς πείνα και ξηρασία, χωρίς συστημική βία ή οικονομική αδικία. Όπως έχει πει ο συγγραφέας Τσαρλς Αϊνστάιν, μπορούμε να πιστεύουμε σ' αυτόν τον ωραιότερο κόσμο, που η καρδιά μας ξέρει πως είναι εφικτός

Read blog in English here <https://www.localfutures.org/what-to-do-when-the-world-is-on-fire/>

Read all our blogs here: <https://www.localfutures.org/blog/>

